

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ในยุคปัจจุบัน โทรทัศน์เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของคนเป็นอย่างมาก แต่ละบ้านมักมีโทรทัศน์อย่างน้อยบ้านละหนึ่งเครื่องจัดเป็นสิ่งจำเป็นภายในบ้านอย่างหนึ่ง ด้วยความสามารถของโทรทัศน์ที่สามารถถ่ายทอดได้ทั้งเสียงและภาพที่มีลักษณะเคลื่อนไหวประดุจมีชีวิตทำให้ผู้ชมเกิดความ “เห็นจริง” หรืออาจกล่าวได้ว่า ในยุคปัจจุบัน มนุษย์เรารับรู้โลกแห่งความเป็นจริง ผ่านทางสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก มากกว่าที่จะพบเห็นผ่านประสบการณ์ของตนเอง เนื่องจากโทรทัศน์มีความหลากหลายของเนื้อหา ผู้ชมสามารถเลือกที่จะเปลี่ยนช่อง เลือกชมได้ตามที่ตนต้องการ การชมโทรทัศน์ ไม่ต้องอาศัยความสามารถในการอ่าน หรือต้องอาศัยสมาธิเช่นการอ่านหนังสือ และด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้โทรทัศน์สามารถนำเสนอข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งภาพและเสียงได้อย่างรวดเร็ว จากทั่วทุกมุมโลกมาสู่ผู้ชมทุกท่านถึงบ้าน ก่อให้เกิดบรรยากาศของโลกในยุคไร้พรมแดน หรือโลกา-ภิวัตน์ (Globalization) มากยิ่งขึ้น

รายการโทรทัศน์ในปัจจุบันนั้นมีมากมายด้วยกัน รายการข่าวก็เป็นหนึ่งในรายการเหล่านั้น ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในกระแสโลกยุคสังคมข่าวสาร (Information Society) ข่าวสารได้กลายเป็นพลังอำนาจสำคัญที่มีอิทธิพลทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ความต้องการข่าวสารจึงเพิ่มขึ้นตามการพัฒนาความก้าวหน้าของประเทศและสังคมโลก รายการข่าวจึงทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ ได้ให้มุมมองของความสำคัญในรายการข่าวว่า ปัจจุบันรายการข่าวเป็นจุดขายของสถานี โทรทัศน์ ทุกสถานีต้องแข่งขันเพื่อรักษากลุ่มผู้ชมไว้ ไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทยเท่านั้น แม้ในระดับโลกก็ต้องสู้กันจนยับตา ดังจะเห็นได้จากการที่สถานีโทรทัศน์หรือสำนักข่าวต่างๆ ต้องทำหนังสือโฆษณาเพื่อให้เขาเห็นว่าเยี่ยมในเรื่องข่าว (เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์, 2540) ในประเทศไทย เม็ดเงินโฆษณามูลค่ากว่า 5 หมื่นล้านบาทต่อปี เเทมาที่สื่อโทรทัศน์ประมาณ 3 หมื่นล้านบาท โดยกระจายกันออกไปอยู่ตามช่วงเวลาต่างๆ ของแต่ละสถานี อยู่ในช่วงบันเทิง 55 % และในช่วงข่าว 30 % หรือ

ประมาณ 1 หมื่นล้านบาท ซึ่งอาจดูว่าน้อย แต่ก็มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นสูง เนื่องมาจากกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจในข่าวสารมากขึ้น (ผู้จัดการรายสัปดาห์, พฤศจิกายน 2545)

นอกจากนี้แล้ว จากผลการวิจัย “ผู้บริโภคชาวไทยในชนบท” โดยศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทในหมู่บ้านที่ห่างจากตัวจังหวัด 60 – 100 กิโลเมตร จาก 4 ภาค ในด้านพฤติกรรมการบริโภคสื่อ พบว่าสื่อโทรทัศน์ได้รับความนิยมสูงสุด และเปิดชมทุกวันถึง 84% ช่วงเวลาที่คนดูโทรทัศน์สูงสุดคือ เวลา 18.00 – 21.00 น. ส่วนใหญ่นิยมดูข่าวภาคค่ำถึง 96% (มติชนสุดสัปดาห์, 2546 : 91)

ด้วยเหตุนี้ สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจึงมีการให้ความสำคัญกับรายการข่าวมากขึ้น มีการเพิ่มช่วงเวลาข่าวให้มากขึ้น เช่น มีในช่วงเช้า ช่วงเที่ยง ช่วงค่ำ ช่วงดึก และข่าวทุกต้นชั่วโมง เป็นต้น โดยมากที่สุดอยู่ที่ประมาณ 7 ชั่วโมงครึ่งต่อวัน มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัย สร้างความรวดเร็วและความน่าสนใจในการรายงานข่าวมากยิ่งขึ้น สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2539 ก็ได้มีการประกาศจุดยืนของตนเองว่า เป็นสถานีที่มุ่งเน้นด้านรายการข่าว และได้มีการโฆษณาให้ผู้ชมเห็นถึงความน่าสนใจในรายการข่าวของตน และเมื่อปี พ.ศ. 2545 สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง และนำเสนอว่าเป็นสถานีที่มุ่งเน้นรายการข่าวโดยเพิ่มรายการข่าวขึ้นจากเดิมกว่า 150 % สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ได้มีการปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน ให้ดูมีความทันสมัยมากขึ้น โดยปรับรูปแบบการนำเสนอ ส่วนสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ก็มีการปรับตัวทางด้านรายการข่าวเช่นกัน แม้จะไม่ได้ประกาศตัวอย่างชัดเจน ปัจจุบันข่าวที่ออกอากาศในช่วงเวลาค่ำ หรือข่าวภาคค่ำ ออกอากาศในช่วงเวลาหลัก (prime time) เป็นช่วงเวลาที่ได้รับความนิยมสูงสุด เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ผู้ชมกลับถึงบ้าน และเปิดเครื่องรับโทรทัศน์มากที่สุด ทำให้ข่าวที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ เต็มไปด้วยเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆ อย่างมากมาย

มีผู้กล่าวว่าผู้ใดมีข่าวสาร ผู้นั้นมีอำนาจ แต่ข่าวสารที่เกิดขึ้นมากมายทั่วทุกมุมโลก ล้วนมีความสลับซับซ้อนจนประสบการณ์โดยตรง (direct experience) ของคนในสังคมไม่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันได้เพียงพอ ดังนั้นประสบการณ์ที่ผ่านตัวกลาง (mediated experience) อย่างสื่อมวลชนจึงกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมของเรา (บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา, 2537 : 122) ในแต่ละวันข่าวสารที่เราบริโภคนั้นมีเป็นจำนวนมาก สิ่งที่ส่งผ่านมาถึงเรานั้น ไม่ได้มีเพียงแค่ข่าวสารหรือข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่เรายังบริโภคเอาความคิดความเชื่อ หรือค่านิยม

ต่างๆ ที่ส่งผ่านมาในข่าวสารเหล่านั้น ซึ่งสิ่งที่เรารับมาก็ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตข่าวว่ามีความต้องการ กระบวนการคิด หรือมีความเชื่อใดๆ ในการทำงานด้านข่าวแฝงอยู่ ตัวอย่างเช่นในสังคมมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ด้วยเวลาที่จำกัด หรือด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้มีเพียงบางเหตุการณ์เท่านั้นที่ได้รับการเสนอเป็นข่าว บางเหตุการณ์ก็ไม่ได้ถูกนำเสนอ และเหตุการณ์ที่ได้นำเสนอนั้น ก็มีความสำคัญแตกต่างกันออกไป บางส่วนถูกนำเสนอโดยให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ได้รับการเสนอไว้ตอนต้น ให้รายละเอียดต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่ในบางเหตุการณ์ แม้จะถูกนำเสนอ แต่ก็ถูกจัดว่าไม่สำคัญ นำเสนอเพียงบางส่วนโดยย่อ หรือนำไปไว้ตอนท้ายของการนำเสนอข่าว หรือมุมมองของการเสนอข่าวแต่ละข่าว สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดข้อสงสัยที่ว่าข่าวที่เราได้รับชมนั้น มิได้มีเพียงข้อเท็จจริง แต่มีมายาคติในเรื่องต่างๆ แฝงอยู่

มายาคติมีนิยามอยู่ 2 อย่างด้วยกัน อย่างแรกคือเรื่องเล่า หรือตำนานเก่าแก่ เทพนิยาย และอีกนิยามหนึ่งซึ่งถูกนิยามโดย Roland Barthes ว่ามายาคติคือ อุดมการณ์ วิธีคิดของสังคม หรือวัฒนธรรมเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง หรือการสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่สื่อออกมานั้น จะถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ คนจำนวนไม่น้อยจึงบริโภคมายาคติเข้าไปโดยไม่ได้รับรู้เลยว่าสิ่งเหล่านั้นคือมายาคติ แต่กลับคิดว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นธรรมชาติ เป็นไปตามหลักของเหตุและผล โดยนิยามที่นำมาเป็นกรอบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือนิยามของ Roland Barthes

สื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์เป็นช่องทางหนึ่งที่มีบทบาทและอิทธิพลอย่างมาก ในการถ่ายทอดมายาคติต่างๆ ในสังคม สิริชัย สิริภายะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า “สื่อมวลชนมีความ โน้มเอียงที่จะหล่อเลี้ยงบรรดามายาคติที่เกี่ยวกับเหตุการณ์สภาพการณ์ หรือพฤติกรรมบางอย่างต่างๆ ที่เป็นการบิดเบือนความจริงของประวัติศาสตร์ หรือของมนุษยชาติด้วยเหตุผลเบื้องหลัง” โดยยกตัวอย่างให้เห็นจริงเช่น มายาคติที่ว่าด้วยเรื่องสงคราม ตำรวจ ชาตินิยม และเรื่องเพศ

ในต่างประเทศได้มีผู้ทำการศึกษาถึงข่าวและมายาคติ Everette E. Dennis และ Edward C. Pease ได้รวบรวมบทความที่มีมายาคติเกี่ยวกับสีผิว ในหนังสือ The media in Black and White มายาคติเรื่องสีผิวเป็นมายาคติที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในสังคมอเมริกาและสังคมตะวันตก โดยได้มีผู้ศึกษาถึงการนำเสนอข่าว ระหว่างข่าวที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับคนผิวขาว และเรื่องราวเกี่ยวกับคนผิวดำว่า ข่าวที่นำเสนอออกมานั้น แสดงให้เห็นถึงมายาคติอย่างไรบ้าง โดยการศึกษาจะดูรายละเอียดในหลายๆ ด้าน

รวมทั้งในด้านภาพ ว่าภาพที่ใช้มีลักษณะอย่างไร มีความแตกต่างกันอย่างไร และคำที่ใช้ประกอบ โดยพบว่า ข่าวที่เกี่ยวกับคนผิวดำนั้น จะมีลักษณะเชิงลบมากกว่าข่าวเกี่ยวกับคนผิวขาว เช่นเป็นพวกใช้ความรุนแรง เป็นพวกที่ก่ออาชญากรรม รวมทั้งเสนอหนทางที่จะแก้ไขว่า ควรมีการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในลักษณะใด

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ศึกษาเรื่องมายาคติและข่าวอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งมายาคติที่ได้ทำการศึกษานั้น มีในหลายมุมมองเช่น ข่าวในฐานะที่เป็นมายาคติ ข่าวและมายาคติในฐานะที่เป็นรูปแบบทางวัฒนธรรม ข่าวและมายาคติในฐานะที่เป็นรูปแบบของอุดมการณ์ (การผลิตซ้ำอุดมการณ์ในสังคม)

จากเหตุวินาศกรรมเครื่องบินพุ่งชนตึกเวิลด์เทรด ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้มีผู้ทำการศึกษา โดย Jack Lule ได้ทำการศึกษาบทบรรณาธิการของหนังสือ New York Times หลังเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ด้วยมุมมองของมายาคติ ในบทความชื่อ Myth and Terror on the Editorial Page : The New York Times Response to September 11, 2001 โดยหลังเหตุการณ์หนังสือ Times (หรือบรรณาธิการหนังสือ Times) ได้มีการนำเสนอมายาคติต่างๆ ผ่านทางบทบรรณาธิการ เพื่อกระตุ้นความรู้สึกต่างๆ เช่น มายาคติเกี่ยวกับเหยื่อ ผู้เคราะห์ร้าย วีรบุรุษ ผู้รอดชีวิต แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของมายาคติ มายาคติเองนั้นเปรียบเสมือนเป็นเรื่องราวที่ไม่รู้จบ เป็นพื้นฐานของทางออกอย่างหนึ่งของมนุษย์เมื่อเผชิญหน้ากับเหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ ดังเช่นเหตุการณ์ 11 กันยายน 2544 มายาคติที่ปรากฏในบทบรรณาธิการ ยังมีมายาคติที่ว่าด้วยชาติ โดยชาติในที่นี้ เป็นการกล่าวถึงในระดับเมือง เช่น ชาวนิวยอร์ก ทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความเป็นชาติ

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ประเทศทางตะวันตกจะมีโครงสร้างการทำงาน สื่อมวลชนที่เต็มเปี่ยมด้วยสิทธิและเสรีภาพ ความเชี่ยวชาญในการทำงานข่าว แต่สิทธิและเสรีภาพหรือความเป็นมืออาชีพ ก็ไม่ได้เป็นสิ่งกันขวางมายาคติต่างๆ และได้พิสูจน์คำกล่าวของศิริชัยและกาญจนาที่ว่า สื่อมวลชนได้หล่อเลี้ยงมายาคติต่างๆ ไว้ ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงมายาคติที่ปรากฏอยู่ในข่าวโทรทัศน์ของไทย ซึ่งมีโครงสร้างในการทำงานข่าวที่แตกต่างจากโลกตะวันตก จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับรายการข่าวโทรทัศน์ของทุกสถานีพบลักษณะของรายการข่าวเป็นดังนี้

ช่อง 3 เริ่มต้นรายการข่าวเวลา 7.00 น. ด้วยรายการเหตุบ้านการเมือง โดยข่าวที่นำเสนอจะนำประเด็นมาจากหนังสือพิมพ์ มักเป็นข่าวที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม มีการสัมภาษณ์บุคคลที่

เกี่ยวข้องกับข่าวที่น่าเสนอ นอกจากนี้ยังมีช่วงสภานักข่าวบ้าน ที่ไปพูดคุยเสวนากับชาวบ้านและปัญหาของแต่ละชุมชน และปิดท้ายด้วยข่าวกีฬา จากนั้นเป็นข่าวช่วง 11.35 น. เป็นรายการข่าวภาคเที่ยง ส่วนใหญ่แล้วเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ มีสื่ूपข่าวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปในสังคม และข่าวกีฬา ในช่วงบ่ายจะเป็นข่าวสั้นโดยใช้ชื่อว่า 180 วินาทีข่าว ในเวลา 14.30 น. 15.30 น. และ 16.30 น. จะนำเสนอข่าวที่เป็นการติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น รายงานข่าวจากรัฐสภา อาจมีข่าวอาชญากรรมบ้าง โดยเสนอข่าวประมาณ 4-5 ข่าว เวลา 17.30 – 18.00 น. ข่าวเด่นประจำวัน รวบรวมเหตุการณ์ทั้งวันที่เป็นที่สนใจนำเสนอ จัดได้ว่าเป็นข่าวช่วงหลัก เวลา 19.30 น. รายการระเบียบข่าว เป็นการนำเสนอข่าวในอีกรูปแบบ โดยนำความบันเทิงสอดแทรกเข้าไป ตามด้วยข่าวในพระราชสำนัก ข่าวช่วง สุดท้ายคือเวลา 23.20 น. ตระเวนข่าว รายงานความคืบหน้าเหตุการณ์ต่างๆ หรือข่าวที่เคยนำเสนอแล้ว แต่ยังอยู่ในความสนใจของประชาชน ประมาณ 6-8 ข่าว

ช่อง 5 เริ่มต้นด้วย เกาะข่าวเช้านี้ เวลา 5.45 – 6.15 น. ด้วยข่าวที่กำลังเป็นประเด็นในสังคม มีการรายงานข่าวจากภาคต่างๆ ของประเทศไทย ในตอนท้ายจะบอกถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่ควร ติดตามในรอบวัน ข่าวเก้าโมงเช้า เวลา 9.00 น. เป็นการนำเสนอข่าวสั้น ประมาณ 4-6 ข่าว เวลา 11.00 น. จะเป็นรายการโฟกัสตลาดหุ้น เวลา 12.00 น. ข่าวเที่ยงวัน ลักษณะการนำเสนอคล้ายกับช่วงเกาะข่าวเช้านี้ ในช่วงบ่าย เวลา 14.00 น. 16.00 น. และ 16.55 น. เป็นการนำเสนอข่าวสั้นๆ ประมาณ 4-5 ข่าว รายงานความคืบหน้าเหตุการณ์ต่างๆ ข่าวช่วงหลักจะเป็นช่วงเวลา 18.30 น. โดยนำเสนอข่าวประมาณ ½ ชั่วโมง ตามด้วยข่าวกีฬา และสายตรงบันเทิง เวลา 20.00 น. จะเริ่มด้วยข่าวในพระราชสำนัก และตามด้วยข่าว จากนั้นคือข่าวช่วงเวลา 22.10 น. เป็นช่วงเจาะข่าวเป็นการนำเสนอข่าวสั้นๆ และข่าวช่วงสุดท้ายของวันคือข่าวภาคดึกเวลา 24.00 น. รวบรวมข่าวที่เกิดในรอบวันมานำเสนอ มีทั้งข่าวในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ช่อง 7 เริ่มต้นการนำเสนอข่าวเวลา 05.25 น. ด้วยข่าวภาคเช้า เป็นการนำเสนอข่าวที่เป็นประเด็นในสังคม รายงานข่าวจากศูนย์ข่าวภาคต่างๆ ข่าวเกษตรกร ข่าวจากอินเทอร์เน็ตและสำนักข่าวต่างประเทศ จากนั้น ช่วงเกาะกระแสโลก เวลา 06.35 น. เป็นข่าวเกาะติดสถานการณ์สำคัญของโลก มีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เวลา 7.30 น. ช่วงข่าวเด็ด 7 สี เป็นข่าวสั้น ประมาณ 4-6 ข่าว เวลา 8.40 น. เป็นช่วงข่าวเศรษฐกิจ เวลา 11.00 น. เป็นข่าวภาคเที่ยง มีการรายงานข่าวจากภูมิภาค เวลา 13.00 น. และ 15.00 น. ข่าวเด็ด 7 สีเวลา 17.30 น. ข่าวเด่นเย็นนี้ เสนอสถานการณ์เด่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบวันทั้งจากส่วนกลางและภูมิภาค ข่าวช่วยชาวบ้าน ข่าวภาคค่ำเริ่มเวลา 19.20 น. เน้นข่าวที่อยู่ในความ

สนใจ สถานการณ์ต่างๆ ทั้งในและ ต่างประเทศ และข่าวในพระราชสำนัก เวลา 22.20 น. ข่าวเด็ด 7 สี และข่าวภาคดึก เวลา 23.20 น.

ช่อง 9 เริ่มต้นการนำเสนอข่าวเวลา 6.00-7.00 น. เริ่มจากข่าวที่เป็นประเด็นในสังคม ตามด้วย ข่าวต่างๆ เช่นผลงานของรัฐบาล อุบัติเหตุ เศรษฐกิจ จากนั้น ทุกคืนชั่วโมงจะเป็นข่าว 5 นาที เวลา 12.00 – 13.00 น. เป็นข่าวภาคเที่ยง จากนั้นทุกคืนชั่วโมงเป็นข่าว 5 นาที จนถึงเวลา 17.00 น. เป็นข่าวภาค 17 นาฬิกา นำเสนอข่าวประมาณ ½ ชั่วโมง จะเน้นข่าวในประเทศ สำหรับข่าวภาคค่ำ นำเสนอ ตั้งแต่เวลา 19.00-21.00 น. โดยเริ่มจากเหตุการณ์ที่เป็นประเด็น ความคืบหน้าเหตุการณ์ต่างๆ ข่าวรอบวันเหตุการณ์ที่เกิดจากทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ข่าวในพระราชสำนัก และข่าวต่างประเทศ ข่าวภาคดึก เวลา 22.30 น. เป็นรายงานความคืบหน้า เหตุการณ์ที่เป็นที่สนใจ ข่าวเด่นในแต่ละวัน และเวลาเที่ยงคืน ก็มีการนำเสนอข่าวสั้นๆ

ช่อง 11 เริ่มการนำเสนอข่าวจากข่าวอรุณรุ่ง เวลา 5.30 น. เสนอเหตุการณ์ต่างๆ โดยเน้นที่ข่าวในประเทศ มีรายงานข่าวจากภูมิภาค เวลา 7.00 น. เป็นรายการทันข่าวเช้านี้ เสนอเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นในสังคม มีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เวลา 12.00 น. เที่ยงวันทันข่าว ความคืบหน้าเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เป็นที่สนใจ เวลา 16.00 น. เป็นข่าวสั้น ประมาณ 2-4 ข่าว เวลา 17.00 น. ช่วงข่าวภูมิภาค ข่าวประจำวัน เวลา 19.30 น. เริ่มจากเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจตามด้วยข่าว เศรษฐกิจ สังคม และข่าวในพระราชสำนัก ช่วงเวลา 22.00 น. และ 23.00 น. จะเป็นข่าวสั้น โดยนำข่าวสำคัญมาเสนอ หรือรายงานความคืบหน้าเหตุการณ์ต่างๆ

ช่องไอทีวี เริ่มรายการข่าวเวลา 6.00 น. ด้วย 4 แยกข่าว 6 นาฬิกา โดยนำเสนอข่าวทั่วไป เน้นที่ข่าวภายในประเทศ เวลา 7.00 น. 4 แยกข่าวไอทีวี จะนำข่าวที่เป็นประเด็นในสังคมมานำเสนอ โดยมีการวิเคราะห์ สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดูพาดหัวข่าวจากหนังสือพิมพ์ เวลา 10.00 น. และ 11.00 น. มีเกาะติดข่าว เป็นการนำเสนอข่าวสั้น เวลา 12.00 – 13.00 น. ข่าวเที่ยงไอทีวี เน้นเหตุการณ์ที่เป็นที่สนใจ เวลา 14.00 น. 15.00 น. และ 16.00 น. เสนอรายการเกาะติดข่าวประมาณ 5 นาที เวลา 17.00 น. เสนอข่าวภูมิภาค แยกตามภาคต่างๆ เวลา 18.00 น. มีข่าวสั้นประมาณ 5 นาที ข่าวภาคค่ำเริ่มเวลา 19.00 น. โดยนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบวันมานำเสนอ รวมถึงความคืบหน้าเหตุการณ์ต่างๆ และข่าวในพระราชสำนัก ต่อจากนั้น เป็นรายการข่าวเวลา 22.30 น. เสนอข่าวประมาณ 15 นาที ข่าวภาคดึกนำเสนอ เวลา 0.30 – 1.30 น.

จะเห็นได้ว่าในแต่ละวันของทุกช่องมีปริมาณข่าวที่นำเสนอเป็นจำนวนมาก ข่าวในแต่ละช่องนั้น จะมีลักษณะของการลำดับ หรือบุคคลที่มาเป็นข่าวที่คล้ายคลึงกัน ข่าวใดที่ทางสถานีเห็นว่าเป็นข่าวที่สำคัญ หรือเป็นที่สนใจของประชาชน ก็จะมีการนำเสนอในประเด็นเดิม ในเกือบทุกช่วงของรายการข่าว และนำมาเสนอในข่าวช่วงเวลาหลัก หรือข่าวภาคค่ำ ที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยพบว่าในการนำเสนอข่าวของทุกช่อง มีมายาคติที่ปรากฏในข่าวอยู่มากมาย โดยเฉพาะมายาคติเรื่องอำนาจ การแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ในเชิงอำนาจ ได้มีการนำเสนออย่างมาก สามารถพบได้ในทุกสถานี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การลำดับข่าวที่ให้ความสำคัญกับผู้อำนาจในสังคมมากกว่า เป็นข่าวในลำดับต้นๆ ส่วนผู้ที่มีอำนาจในสังคมน้อย หรือไม่มี เช่นชาวบ้าน การนำเสนอจะมีเพียงส่วนน้อย หรืออาจไม่มีการนำเสนอเลย

ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาด้านมายาคติ เรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์ โดยเฉพาะช่วงข่าวภาคค่ำที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมาก โดยศึกษาว่า ในข่าวโทรทัศน์ของทุกช่องมายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏอยู่เป็นอย่างไร ธรรมชาติของผู้ผลิตข่าว กระบวนการเข้ารหัสความหมายของมายาคติเรื่องอำนาจ จากการศึกษาจะทำให้เข้าใจถึงมายาคติเรื่องอำนาจของสังคมไทย กระบวนการทำงานของมายาคติ ธรรมชาติของผู้ผลิตข่าวที่จะผลิตหรือถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจสู่สังคม การศึกษาด้านมายาคตินั้นช่วยให้เข้าใจสังคม ความเป็นไปได้ดีขึ้น และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านสังคมในเชิงมายาคติได้อีกด้วย

ปัญหาคำวิจัย

1. มายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์เป็นอย่างไร
2. ธรรมชาติ และกระบวนการเข้ารหัสความหมายของมายาคติที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ถึงมายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงธรรมชาติและกระบวนการเข้ารหัสความหมายมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์

นิยามศัพท์

- มายาคติเรื่องอำนาจ หมายถึง ความคิดความเชื่อเรื่องอำนาจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในข่าว แสดงให้เห็นถึงลำดับชั้น หรือความเหนือกว่า หรือต่ำกว่า
- ตรรกะ หมายถึง กระบวนการคิดตามหลักของเหตุและผล
- กระบวนการเข้ารหัส หมายถึง กระบวนการในการประกอบสร้างความหมาย และการถ่ายทอดความหมายของสาร โดยใช้วิธีการทางสัญญะวิทยา
- รหัส หมายถึง ระบบการให้ความหมายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มสังคม วัฒนธรรมเดียวกัน ประกอบด้วยสัญญะ และกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยการใช้และการเชื่อมโยงสัญญะ ให้สัมพันธ์กับการพัฒนาที่ซับซ้อนในวัฒนธรรม
- สัญญะ หมายถึง สิ่งที่มีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง มีลักษณะทางกายภาพ และเป็นผลผลิตที่ได้จากการประกอบสร้างของมนุษย์
- รายการข่าว หมายถึง รายการที่นำเสนอรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นที่สนใจของประชาชน มีผลกระทบต่อประชาชนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง
- ข่าวโทรทัศน์ หมายถึง รายการข่าวที่นำเสนอในช่วงเวลาหลัก (prime – time) ของสถานีโทรทัศน์ 3, 5, 7, 9, 11 และ ไอทีวี
- ข่าวการเมือง หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการอภิปราย, กิจกรรมของกระทรวง กรม กองต่างๆ และรัฐวิสาหกิจ, นโยบายและผลงานของรัฐบาล, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเนื้อหาที่นำเสนอจะมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับตัวบุคคลในข่าวนั้นๆ เป็นหลัก ในที่นี้ รวมไปถึงข่าวที่เกี่ยวข้องกับการ โยกย้ายข้าราชการ

- ข่าวเศรษฐกิจ หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการลงทุนของบริษัทขนาดใหญ่, ทิศทางของตลาดหุ้น, การปรับราคาเครื่องอุปโภค – บริโภค และน้ำมัน, การปล่อยกู้ของธนาคาร, SMEs, การจัดสรรงบประมาณของแผ่นดิน, การแก้ไขปัญหาด้านการเงินของบริษัท, ค่าเงินบาท, การวางแผนการขายสินค้า OTOP รวมไปถึงการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ข่าวสังคม หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชน การร้องเรียน แข่งความ, ปัญหาสังคมด้านต่างๆ เช่น ยาเสพติด ผู้มีอิทธิพล สถาบันครอบครัว การลงทะเบียนคนจน รวมถึงผลจากการปฏิบัติตามนโยบายด้านต่างๆ ของรัฐบาล
- ข่าวการศึกษา หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษา การให้ความคิดเห็นของนักวิชาการในแง่มุมต่างๆ
- ข่าวอาชญากรรม หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ผิดกฎหมาย ขัดต่อศีลธรรม
- ข่าวทหาร หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมต่างๆ ของทหาร
- ข่าวในพระราชสำนัก หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวกับในพระราชสำนัก โดยปกติแล้วข่าวในพระราชสำนักจะอยู่ในช่วงเฉพาะ คือเวลา 20.00 น. แต่ในช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลมีข่าวซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ ข่าวสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานสิ่งของแก่ญาติตำรวจที่ถูก รุมประชาทัณฑ์ โดยการนำเสนอข่าวนี้มักควบคู่ไปกับความลับหน้าของคดี
- ข่าวรายงานพิเศษ (สตู๊ป) หมายถึง ข่าวที่ผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง มีการสืบค้นเจาะลึก และมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างไปจากข่าวประจำวัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ โดยทำศึกษาถึงมายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏอยู่ในข่าวโทรทัศน์ที่เป็น Free TV ทุกช่อง ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5, สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท., สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เฉพาะข่าวช่วงเวลาหลัก (prime time) ที่ออกอากาศในช่วงเวลาเย็น - ค่ำ ข่าวในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นข่าวที่มีผู้ชมมากที่สุด และมีจำนวนข่าว เนื้อหา และรายละเอียดต่างๆ มากที่สุด ทำการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (cross - sectional research) โดยศึกษาจากข่าวช่วงเวลาหลัก (หรือข่าวภาคค่ำ) ที่ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 12-25 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษานี้จะช่วยให้ทราบถึงมายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏอยู่ในข่าวโทรทัศน์ รวมถึงที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย ช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านมายาคติ
2. การศึกษาถึงมายาคติจะช่วยให้เข้าใจสังคมได้ดีขึ้น
3. การศึกษานี้จะเป็นแนวทางเพื่อการศึกษาข่าวในแง่มุมที่แตกต่างออกไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย